

KORSZERŰ TÁRSADALOM-FÖLDRAJZI ISMERETEK A FÖLDRAJZOKTATÁSBAN

TEPERICS KÁROLY

MODERN HUMAN GEOGRAPHICAL KNOWLEDGE
IN THE GEOGRAPHICAL EDUCATION

Abstract

The study provides a review of the human geographical contents of the Hungarian public education through the analysis of the requirements set by the frame curriculum and the maturity examination. The aim of the analysis is to provide a picture of the significance and potentials of the human geographical contents within public education, and of the role of the subject fulfilled within the maturity examination. In its present state, the Hungarian geographical education is bleeding from too many wounds. It is characterised by low and declining teaching hours, it is only an optional subject in the maturity examination, and it has hardly any weight in the entry to higher education. It may be seen both in the contents of the curriculum and in the tasks to be performed at the maturity examination that it has got specific features in its inner structural aspects, too. It is true in both respects that even the more traditional physical and regional geographical fields are appreciated higher than human geography. It should be changed and more emphasis should be given to human geographical knowledge. The opportunities afforded by the subject concentrations should be exploited (e.g. in respect to history, social studies, ethics), and such areas should be more intensively integrated into public education previously either not at all or only slightly represented. By the same token, as continuing the changes in the contents of the frame curriculum, emphasis should be given to economic knowledge, sociology, political sciences, and ethnography. These are, nevertheless, not unfamiliar fields but they belong to the research area of the modern human geography and thus can be easily integrated.

Keywords: human geography, maturity examination, frame curriculum

Bevezetés

A rendszerváltozást követő közoktatási átalakulások folyamatában a közismereti tantárgyak között komoly átrendeződés zajlott le (és zajlik ma is). Az egyik leglátványosabb jelenség a természettudományos oktatás általános visszaszorulása, és ezen belül (vagy ezzel párhuzamosan) a földrajz tantárgy helyzetének számunkra fájdalmas romlása. Azé a tantárgyé, amely nemcsak természettudományos, hanem a természet- és társadalomtudomány között integráló szerepet tölt be. A természettudományos tantárgyak iránti érdeklődés csökkenése okainak vizsgálata mellett érdemes azonban a közoktatás társadalom-földrajzi tartalmait is áttekinteni a kerettantervi és az érettségi követelmények vizsgálatával; jelen tanulmány erre vállalkozik. Mivel az előbbi tantervi szinten csak a helyi tantervek sokaságával lehetne konkretizálni, ezért a vizsgálatra az érettségi két szintjének követelményrendszerére ad jobb lehetőséget, és így a vizsgálatban nagyobb súlyt is kap. Az elemzés célja tehát, hogy képet adjon a társadalom-földrajzi tartalmak közoktatási súlyáról, lehetőségeiről, valamint a tantárgy érettségi vizsgán betöltött szerepéről.

A társadalomföldrajz

Tudomány-rendszertani alapok felidézésével, a társadalomföldrajz földrajztudományon belüli elhelyezésével szükséges először körülhatárolni azt a területet, aminek a közoktatásban történő megjelenését vizsgáljuk. Az akadémiai nomenklatúra szerinti három nagy

tudomány-szakterület, az *általános természetföldrajz*, az *általános társadalomföldrajz* és a *regionális földrajz* kérdései közül továbbiakban csak a középsőt érintjük, figyelmen kívül hagyva a másik kettőt. A szakmai elfogultság vádjának elkerülése végett fontos hangsúlyozni, hogy a tudományos vonatkozásban akadályokat keltő integratív jelleg (a természet- és társadalomtudomány céljait és eltérő módszertanát egyszerre elváró összetettség) a közoktatásban előnyösnek és megőrzendőnek tekintendő.

A 20. század során művelt társadalomföldrajz tudomány-nevezéktani változásai súlypont-áthelyeződésekről is árulkodnak. CZIRBUSZ GÉZA *Anthropogeográfia* című műve (1915) az emberföldrajzot, BERNÁTH TIVADAR *Általános gazdaságföldrajz* című könyve (1978) a gazdaságföldrajzot helyezte előtérbe, míg TÓTH JÓZSEF *Általános társadalomföldrajz I–II.* címmel megjelent egyetemi tankönyve (2001–2002) a modern komplex társadalomföldrajz újjáéledését jeleníti meg. A tudományban lezajló változásokat természetesen (egyre rövidülő fáziskéséssel) követte a mindenkori közoktatás tartalmainak változása. Mai társadalomföldrajzunk „...a társadalmi-gazdasági folyamatok térbeli törvényszerűségeit, valamint a társadalom és a környezet kapcsolatát vizsgálja” (KOVÁCS Z. 2001, p. 143). Tudományszakágai (részdiszciplínái) közül több (főként a település-, népesség- és gazdaságföldrajz) hagyományosan jelen van a közoktatásban. A szocialista időszak gazdaságföldrajzi túlsúlya napjainkra oldódik és megjelennek új, vagy éppen megújulnak egykor feledésre ítélt korábbi szakterületek (mint például a politikai földrajz, vallásföldrajz, történeti földrajz) is.

A társadalomföldrajz a Kerettantervben

A Kerettanterv adta időkeretek a földrajz (hivatalos nevén *Földünk–környezetünk*) tantárgy oktatását a 7–10. osztály közötti periódusban teszik lehetővé. Ez 1,5–1,5 órát jelent az általános iskolában, 2–2 órát pedig a gimnáziumokban, szakközépiskolákban. Bár vannak helyileg eltérések, általában ez azt jelenti, hogy az általános iskolákban a regionális földrajz (2 év, heti 1,5–1,5 óra), a középiskolák első évében az általános természetföldrajz (1 év, heti 2 óra), második évében pedig (jellemzően) az általános társadalomföldrajz (1 év, heti 2 óra) oktatására kerülhet sor.

Megemlítendő, hogy az általános iskolában nemcsak a *Földünk–környezetünk* tantárgy keretei között tanítanak földrajzi ismereteket, hanem azok már korábban, a 7. osztály előtt a *Környezetismeret* és a *Természetismeret* integrált tantárgyaiban is előkerülnek, illetve időben párhuzamosan más tantárgyakban is feltűnhetnek, mint például a történelem tantárgy keretében az Európai Unió ismeretek. Probléma az előzmények vonatkozásában nem is az integrált tantárgyi jelleghez kapcsolódik, hiszen az általános iskolában helye van a természet komplex kezelésének, hanem ahhoz, hogy nagy gondot okoz, amikor az alapfogalmak kialakítását nem földrajzos végzettséggel rendelkező pedagógusok végzik. A fogalmak bizonytalan szakmaisággal történő bevezetése döntően meghatározhatja az oktatás későbbi eredményességét.

A legutóbbi tantervi változtatásokhoz kötődő új időkeretek esetében is visszaesés figyelhető meg mindkét iskolatípus vonatkozásában. Bár elvi lehetősége adott, gyakorlatilag eltűnt a 6. osztályból az önálló földrajzóra. Általános iskolában 7. és 8. osztályra szorult vissza a *Földünk–környezetünk* tantárgy tanítása, heti két órányi terjedelemmel. A gimnáziumokban is szűkültek az időkeretek. Megmaradt ugyan a 9. és a 10. osztályban a földrajzoktatás, az 1978-as tanterv 9. osztályban 2, 10. osztályban 3 órányi időkerete 2-2 órában stabilizálódott, ami számszerűen 1 órányi csökkenést, visszaesést jelent (a NAT által ajánlott minimum 1,5–1,5 óra). Pozitívum, hogy a szakiskolai és a szakközépiskolai

földrajzoktatás megjelenése, illetve kiterjedése valamiféle horizontális bővülésként értelmezhető (ÜTÖNÉ VISI J. 2002).

Szintén problémát jelent, hogy a két-két évre, illetve két-két órára történő visszazorúlással párhuzamosan, illetve annak ellenére a feladatok növekedtek. A Kerettanterv bevezetésével a regionális földrajzi ismeretek a középiskolák 10. évről kiszorultak (96 óráról 24–26 órára estek vissza), a feladatot (mármint a regionális földrajzi tartalmak oktatását) az általános iskola kapta meg. Ennek megfelelően a középiskola tantervi követelményeiben nem kap súlyt a regionális földrajz, de az érettségiben egyharmados arányt meghaladón szerepel (1. táblázat).

Az általános társadalomföldrajz szemszögéből nézve komolyabb gondokat okoznak a különböző évfolyamokon tanulók életkori sajátosságai. 14–16 évesen ugyanis még gondot jelent az általános jellegű ismeretek feldolgozása, könnyebben tanulnak tényeket a diákok. Bár ezekre az életkori sajátosságokra építve a földrajzoktatás folyamatának végére kerültek az általános természet- és társadalom-földrajzi ismeretek, de – különösen az utóbbiakhoz – abszolút értelemben fiatalok még a tanulók. Jobb lenne minél magasabb évfolyamon tanítani a társadalomföldrajzot, mert bizony nagyon eltérő a 14 és a 18 éves tanulók társadalmi problémák iránti fogékonysága.

Az, hogy a középiskolában az első évekre (9. és 10. osztály) helyezték a földrajzot, gondot jelent a tantárgyi koncentrációk vonatkozásában is. Az idővel való takarékoság lehetőségét hordozhatná, ha más természet- és társadalomtudományokkal (biológia, fizika, történelem) összehangoltan folyhatna a földrajz oktatása, támaszkodhatnánk azok eredményeire. Különösen érdekes ennek hiánya a társadalomföldrajz vonatkozásában, ahol 10. osztályban úgy kell gazdaság- és társadalomtörténeti előzményeket tanítani, hogy a történelemből még csak a középkort tanulják a tanulók. A történeti előzmények legfeljebb az általános iskolai ismertekből idézhetők fel, nem túl hatékonyan.

A tantervekben nevesített témakörök közül a legrégebbi hagyományokkal rendelkező gazdaság-, népesség- és településföldrajz élvezi a nagyobb időkereteket, a gimnáziumokban a 9. és 10. osztályokban, továbbá a szakközépiskolákban és (szűkebb időkeretekkel) a szakiskolákban is fellelhetők ezek a tartalmak. Modernebb elemként a 10. osztály tantervi tartalmainak átrendeződése látható. A közelmúlt legjelentősebb változásainak eredményeként nagyobb súlyt kapott az általános társadalomföldrajz részdíszcplínái közül a politikai földrajz és a vallásföldrajz, illetve érzékelhető a közgazdasági tartalmak növekedése a társadalomföldrajz keretei között. Megjelennek a földrajzórán az egyes önálló közoktatási tantárggyal nem rendelkező szakterületek (politológia, közgazdaságtudomány) anyagai is.

A társadalomföldrajz az érettségi követelményrendszerében

A földrajz érettségi követelményei egységesen hatnak a közoktatásban, visszafelé szabályzó hatásuk jól felismerhető. Az alábbiakban két eltérő megközelítés érzékelteti a társadalomföldrajz érettségiben betöltött szerepét.

a) Az érettségi követelmények témafelsorolása segítségével, azok kidolgozottságát vizsgálva figyelhetők meg eltérések. Jól látható ez az 1. táblázatban, ahol az egyes tudomány-szakterületek követelményeinek aránya hasonlítható össze oldalszámukban kifejezett terjedelmük alapján. Precíz összevetésre ez ugyan nem ad lehetőséget, de előrevetíti a részletesebb vizsgálat eredményeit.

Látható, hogy a követelmények zömét a természetföldrajz és a regionális földrajz adja, míg a társadalomföldrajz alig egynegyed résznyi aránnyal jelenik meg. Bár ezek a belső

1. táblázat – Table 1

Földrajzi tartalmak oldalszámban kifejezett megjelenése
 az érettségi követelményrendszerében
 The representation of geography in the requirement system
 of the maturity examination

Tartalmak	Terjedelem	Arány (%)	Szakterület	Arány (%)
<i>Térképi ismeretek</i>	1	3,2	Természetföldrajz	38,6
<i>Kozmikus környezetünk</i>	1	3,2		
<i>A geoszférák földrajza</i>	8	25,8		
<i>A földrajzi övezetesség</i>	2	6,4		
<i>Népesség- és településföldrajz</i>	1,5	4,8	Társadalomföldrajz	25,7
<i>A világ változó társadalmi-gazdasági képe</i>	3,5	11,3		
<i>A globális válságproblémák földrajzi vonatkozásai</i>	2	6,4		
<i>A világgazdaságban különböző szerepet betöltő régiók, országcsoportok és országok</i>	1	3,2		
<i>Magyarország földrajza</i>	4	13,0	Regionális földrajz	35,7
<i>Európa földrajza</i>	4	13,0		
<i>Európán kívüli földrészek földrajza</i>	3	9,7		
Összesen	31	100,0		100,0

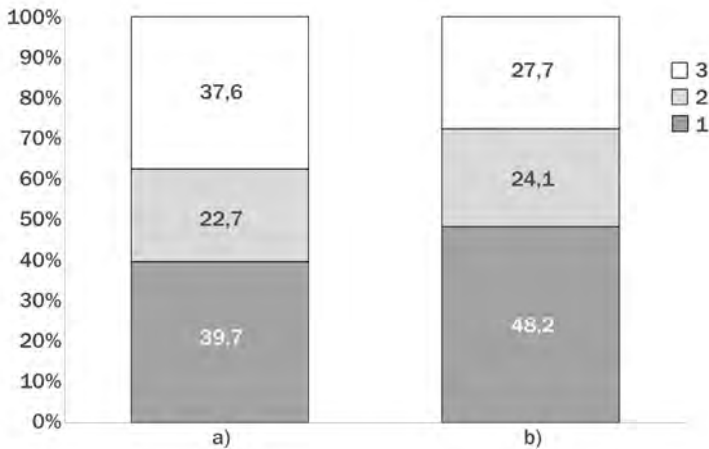
(Forrás/source: <http://www.oh.gov.hu/letolt/okev/doc/erettsegi>)

arányok nem patikamérlegesen mértek, az arányok többféle módon történő vizsgálata eredményeinek következetes egybecsengése áruklodó. A nagy hagyományokkal rendelkező területek, mint a természet- és regionális földrajz – lásd a 20. századi magyar geográfia jeles személyiségeinek kutatási profilját – máig őrzik pozícióikat napjaink közoktatásában is. A rendszerváltozás előtti időszakban a „polgárinak” minősített és politikai vonatkozásban alig tűrt társadalomföldrajz egészében visszaszorult, csak néhány ideológiailag semlegesnek tekinthető része (népesség- és településföldrajz), illetve éppen ideológiával erősen megterhelt része (gazdaságföldrajz) jelent csak meg a szocialista tantervekben. Napjainkig is zömében ezek jelentik a társadalomföldrajzot.

b) Hasonló képet mutatnak az érettségi feladatok részletes elemzése is. Ha a 2005–2010 közötti időszakra vonatkozóan átnézzük hat év két-két (nyár és őszi) középszintű és két-két emelt szintű feladatsorát, akkor az 1. ábrán látható megoszlást tapasztaljuk.

Három kategóriába soroltam a feladatokat és a súlyukat a hozzárendelt pontokkal érzékeltettem. Középszinten összesen 75, emelt szinten 200 pont eloszlása áruklodik az egyes területek súlyáról. A feladatok besorolása kapcsán a regionális földrajzi tartalmak viszonylag egyértelműen kiválaszthatók voltak. Az általános természetföldrajzhoz soroltam a következő részterületeket: a földrajzi környezet ábrázolása, csillagászati földrajz, kéreg földrajza, földtani ismeretek, víz földrajza, légkör és földrajzi övezetesség. Az általános társadalomföldrajzhoz soroltam az ágazati földrajz, népességföldrajz, településföldrajz, közgazdaságtan és a globális problémák kérdéseit.

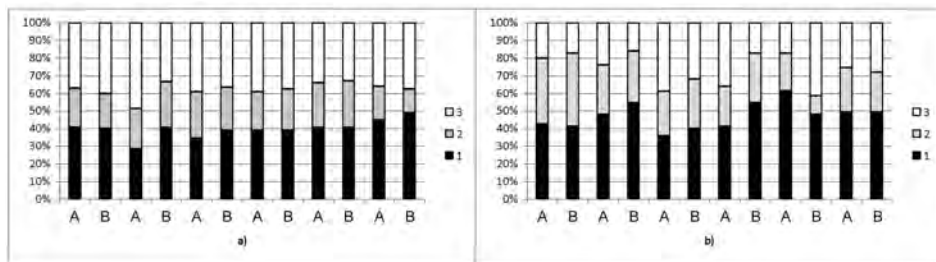
Az ábra alapján megállapítható, hogy az általános társadalomföldrajz súlyát tekintve valamivel még rosszabb is a helyzet, mint a követelmények kidolgozottságára, terjedelmére vonatkozó megközelítésnél, itt már kevesebb, mint negyede csupán. Érdekes elem a természetföldrajzi tartalmak közel 50%-os súlya az emelt szintű feladatsorokban.

1. ábra Az érettségi írásbeli feladatok belső arányai (2005–2010). Jelmagyarázat: a) középszint; b) emelt szint; 1 – természetföldrajz; 2 – társadalomföldrajz; 3 – regionális földrajz.

Figure 1 The inner ratios of the written elements of the maturity examination (2005–2010). Legend: a) intermediate level; b) advanced level; 1 – physical geography; 2 – human geography; 3 – regional geography.
(Forrás/source: www.oh.gov.hu/kozoktatasi/korabbi-erettsegi/korabbi-erettsegi)

Ha az adatokat évenkénti bontásban tekintjük, akkor nehezen ismerhető fel tendencia, de egészében a társadalom-földrajzi tartalmú feladatok (valószínűleg tudatosság nélkül, de minimálisan) visszaszorulnak (2. ábra). Az ábrán a bal oldali diagram az emelt, a jobb oldali a középszint adatait mutatja be. A vízszintes tengely betűi kettőssel egy-egy év feladatsorait jelölik.

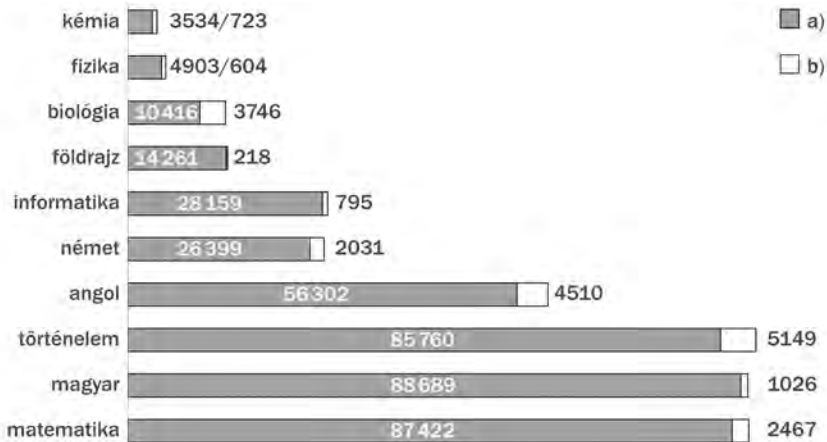
2. ábra Az érettségi írásbeli feladatok belső arányai az emelt (a) és középszintű (b) érettségien (2005–2010 között évenként kettő, A nyár, B ősz).

Jelmagyarázat: 1 – általános természeti földrajz; 2 – általános társadalomföldrajz; 3 – regionális földrajz
Figure 2 The inner ratios of the written elements of the advanced (a) and intermediate (b) level maturity examination (2005–2010, two for each year, A summer period, B autumn period).

Legend: 1 – general physical geography; 2 – general human geography; 3 – regional geography.
(Forrás/source: www.oh.gov.hu/kozoktatasi/korabbi-erettsegi/korabbi-erettsegi)

Földrajz az érettségi vizsgán

A tantárgy társadalmi megítélését az érettségi rendszerben elfoglalt helye (3. ábra) jól érzékelteti. A földrajz a választható tantárgyak sorában található, választását nem befolyásolja semmilyen kényszer, nem igényli a továbbtanulás szándéka sem.

3. ábra A 10 legnagyobb érettségi vizsgatárgy vizsgaszámai a 2010. év május-júniusi időszakában.
Jelmagyarázat: a) közép szint, b) emelt szint.

Figure 3 Number of exams in the 10 most important maturity subjects in May and June 2010.

Legend: a) intermediate level, b) advanced level.

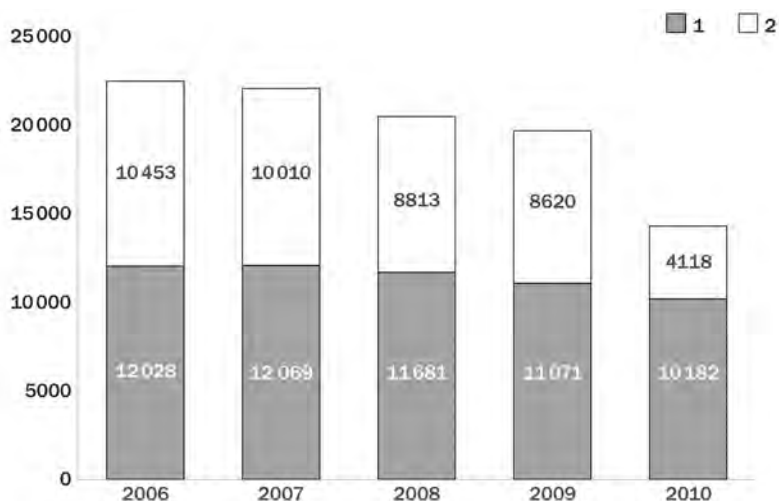
(Forrás/source: https://www.ketszintu.hu/publicstat.php?stat=_2010_1)

Jelenleg a földrajz tantárgyat vagy „szerelemből” választják a gyerekek (mert tetszik), vagy érdekből (mert csak kétévnyi a tananyag, előbb lezárul, előrehozottan is teljesíthető). Mivel szabadon választható tantárgyról van szó, az utóbbi szempont talán kevésbé érvényesül. A könnyebb ellenállás irányába elmozduló érettségizőknek bőven van lehetősége egyszerűbb, testhezillőbb tárgyak kiválasztására is. Sikernek (a mindenkori lelkiismeretes földrajztanár sikerének) látom, hogy a meglehetősen mostoha körülmények közepette is sokan választják tantárgyunkat.

A vizsgák száma meglehetősen magas (a vizsgák 5%-a körüli), de a tanulók 10%-át érintheti. A kötelező érettségi tárgyak és a kötelezően választandó idegen nyelvek után csak az informatika előzi meg saját kategóriájában (szabadon választható) a földrajzot. Látható az is, hogy az emelt szintű vizsgázók száma alacsony mind arányaiban, mind abszolút számuk vonatkozásában. Ez összefügg a felvételi eljárás sajátosságaival, földrajz alapszakon nem kell emelt szintű vizsga a felsőoktatásba való bejutáshoz.

Feltűnő, hogy az esti és levelezős vizsgázók száma erősen visszaesett napjainkra (4. ábra). 2006-tól a 20000–22000 fő körüli vizsgaszám állandósulni látszott, visszaesése 2010-ig nem érte el a 10% körüli értékeket. Az előző évek tapasztalataira épített becsléssel 15000 fő körülire tehető az idei év földrajzos érettségizőinek száma, tehát durván negyedével csökken a létszámuk. Ezt tetézi, hogy a 2010. évi vizsgaidőszaktól kezdődően a felnőttoktatásban is kötelező idegen nyelvi érettségi is visszaveti az érdeklődést, rontja a földrajz esélyeit.

Lényegesen jobb helyzetet teremtett az előrehozott vizsga lehetősége. Az előrelátó tanulók a negyedik év utáni vizsgaterheket ütemezhetik ezzel a lehetőséggel, a 10. év végén befejeződő földrajz osztályozó vizsga nélkül is teljesíthető két-két nyári és őszi időszakban is. Ennek megfelelően előkelő helyen szerepel a földrajz a választott tantárgyak között (5. ábra). Jellemzően 18–20%-a az előrehozott vizsgáknak földrajz tantárgyból kerül sorra. Abszolút számok tekintetében a 3. legtöbb vizsgázó kötődik a földrajzhoz, csak az informatikát és az angolt választják többen. Ezen a levelezős és estis visszaesés nem változtat lényegesen, hiszen inkább a nappalisokra jellemző ez a választás. Egyedi vonása a földrajzoknak, hogy a tíz legnagyobb vizsgatárgyból a legnagyobb arányban (közel

4. ábra A nappalis és levelezős érettségi vizsgák adatai 2006–2010 között. Jelmagyarázat: 1 – nappalis vizsgaszám (földrajz); 2 – esti/levelezős vizsgaszám (földrajz).

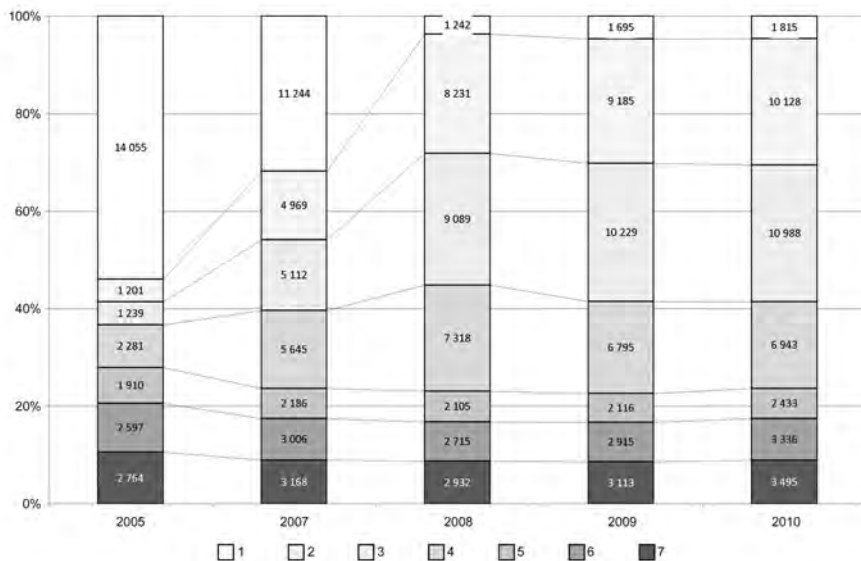
Figure 4 Data on the regular and correspondent maturity examination (2006–2010).

Legend: 1 – number of exams taken by regular students (geography);

2 – number of exams taken by evening/correspondent students (geography).

(Forrás/source: www.oh.gov.hu/kozoktatasi/korabbi-erttsegi/korabbi-erttsegi)

50%) itt jelenik meg az előrehozott forma. A szintén magas aránnyal rendelkezők közül az informatika 40% alatti, az angol 20% alatti értékkel jellemezhető.

5. ábra A földrajz súlya az előrehozott érettségi vizsgákon (csak középszint). Jelmagyarázat: 1 – egyéb; 2 – angol; 3 – informatika; 4 – földrajz; 5 – matematika; 6 – magyar; 7 – történelem.

Figure 5 Data concerning the early maturity examination (only intermediate level). Legend: 1 – other; 2 – English; 3 – informatics; 4 – geography; 5 – mathematics; 6 – Hungarian; 7 – history.

(Forrás/source: www.oh.gov.hu/kozoktatasi/korabbi-erttsegi/korabbi-erttsegi)

Összefoglalás

Földrajztanításunk problémái világosan látszanak. Sokan, sokszor leírták, elmondták ezeket, keresik, keressük a megoldásokat.

A jó megoldás világosan látszik. Megemelt óraszámmal, lehetőleg magasabb évfolyamon kerüljön sor a földrajz oktatására. Legyen súlya az érettségiben, kerüljön át a kötelezően választható tantárgyak közé. Tekintettel a közoktatás helyzetére, a szűk időkeretekre, az érettségi koncepciókra a legnagyobb optimizmussal sem remélhetünk hirtelen javulást. Gyors változás csak akkor következhetne be, ha az oktatáspolitikát átalakítaná a jogi környezetet. Ilyen jellegű (számunkra egyébként rossz irányú) változás eredménye a felnőttoktatásban a földrajzos érettségizők számának csökkenése a 2010-es vizsgaévben. Hasonlóan gyors változást (előrelépést) eredményezhetne a kötelezően választandó természettudományos tantárgy megjelenése az érettségi rendszerében, amennyiben a földrajzot nevesítik közöttük. Ha nem, vagy helyette a „Természetismeret” integrált vizsgatárgy bevezetésére kerül sor, akkor viszont jelentősen romlanak a pozíciók. Komoly veszélyt jelent a „Társadalomismeret” érettségi tárgy megjelenése. Követelményei között megjelennek a társadalom-földrajzi tartalmak, sajátos lehetőségei (középszinten csak szóbeli) miatt sokan választják.

Petíciók írása, lobbizás, a földrajz fontosságának hangsúlyozása szükséges ugyan a jövő szempontjából, de hatásai, esetleges eredményei bizonytalanok, tőlünk függetlenek. Olyan jellegű változtatás jelent kiutat, ami hatásában kiszámíthatóbb. A jelenlegi helyzet ugyanis nem véletlenszerű, hanem a társadalmi megítélés következménye. A közemberek számára nem közvetít érdekes, hasznos tartalmakat a földrajz tantárgy, ennek megfelelően nem tartják fontosnak az általános és középiskolai oktatását. Azok a tárgyak, amelyek használhatónak, hasznosnak tűnnek (idegen nyelv, informatika, kötelező érettségi tárgyak) megkapják a szülőktől a kellő támogatást. Óraszámot, fakultációt, feladatokat az érettségien. Közéjük kellene bekerülni, a tantárgy társadalmi megítélésén kellene javítani, „eladni” a földtudományok értékeit. Ez a tananyag kijelölése vonatkozásban azt jelentené, hogy a társadalmi igények kielégítése felé kellene elmozdítani a tartalmakat, kicsit hátrébe szorítva a hagyományokat és a legújabb szaktudományi eredményeket egyaránt, aminek fontos elemeként a társadalom-földrajzi jellegű ismeretek bővítése lenne célszerű.

Általában segíthet a földrajz megítélésén, ha a tantárgy keretei között eddig is megjelenő diszciplínákra nagyobb figyelmet fordítunk. Társadalomtudományok vonatkozásában jobban ki kellene használni a tantárgyi koncentrációk lehetőségeit (pl. a történelem, a társadalomismeret és az etika vonatkozásában), másrészt nagyobb súllyal kellene beemelni a közoktatásba olyan területeket, amelyek eddig nem, vagy csak kis mértékben jelentek meg. Folytatva a kerettanterv tartalmi változtatásait, fontos lenne súlyt adni a közgazdasági ismereteknek, szociológiának, politológiának, néprajznak. Ezek amúgy sem idegen területek, a modern értelemben vett társadalomföldrajz vizsgálódási területéhez tartoznak, könnyen beépíthetők.

TEPERICS KÁROLY

Debreceni Egyetem TTK FI Társadalom-földrajzi és Területfejlesztési Tanszék

teperics.karoly@science.unideb.hu

IRODALOM

FEHÉR J. 1980: A földrajztanítás módszertana. – Tankönyvkiadó, Budapest, 320 p.

KOVÁCS Z. 2001: Társadalomföldrajzi kislexikon. – Műszaki Kiadó, Budapest, 175 p.

- MÉSZÁROS R. 2006: A társadalomföldrajz és a regionális tudomány Magyarországon. – Magyar Tudomány 167. 1. pp. 21–28.
- TÓTH J.–TRÓCSÁNYI A. 1997: Magyarország kulturális földrajza. – Pro Pannónia Kiadó, Pécs, 226 p.
- ÚTÓNÉ VISI J. 2005: A földrajz tantárgy helyzete és fejlesztési feladatai. – Új Pedagógiai Szemle 15. 3. pp. 123–139.
- <http://www.oki.hu/oldal.php?tipus=cikk&kod=2002-06-hk-Utone-Foldrajz>
- www.oh.gov.hu/letolt/okev/doc/erettsegi, Letöltés ideje: 2010. 11. 10.
- www.oh.gov.hu/kozoktatas/korabbi-erettsegi, Letöltés ideje: 2010. 11. 10.
- www.ketszintu.hu/publicstat.php?stat=_2010, Letöltés ideje: 2010. 11. 10.